

Stručný obsah přednášky 12 (pracovní verze)

Zhruba polovina světového HDP připadá na 3 hlavní centra světové ekonomiky - USA, Japonsko a Evropskou unii. Americké centrum se téměř po celá 90. léta úspěšně rozvíjelo a prožívalo nejdelší konjunkturu za posledních padesát let. Evropské centrum výrazně oživilo integrační procesy, a posílilo tak svou pozici ve světové ekonomice.

Při hodnocení současné relace ekonomických center lze při určitém zjednodušení říci, že pro posouzení jejich postavení ve světové ekonomice hraje významnou roli **podíl na světovém HDP a zapojení do mezinárodního obchodu**:

- 1) Podíl na světovém HDP udává ekonomickou velikost daného centra,
- 2) podíl na světovém obchodu udává stupeň internacionalizace vytvořených zdrojů.

Největším hospodářským subjektem ve světové ekonomice je USA. Podle statistik MMF činil podíl USA na světovém HDP v roce 1999 21,9%, podíl EU na světovém HDP činil 20,3%.

Podíl center na světovém HDP (dle parity kupní síly, v %)			
Rok	USA	EU	Eurozóna
1998	20,8	19,9	15,5
1999	21,9	20,3	15,8

Trh práce v USA

Spojené státy představovaly **po druhé světové válce** absolutní špičku ve světovém hospodářství. Poválečný vývoj USA lze však z řady hledisek charakterizovat jako nepřiliš úspěšný, vedoucí k dlouhodobému poklesu v rámci světového hospodářství.

Produktivita práce

Klíčovým problémem se stal pomalý - v některých letech dokonce negativní - růst produktivity práce. Toto zaostávání bylo dáno nízkou mírou úspor mající za následek pomalý růst investic. Vývoj produktivity práce ukazuje tabulka:

Průměrná roční míra růstu produktivity práce (v %)	
	USA
1960-1973	1,6
1973-1979	-0,4
1979-1980	0,3

Nezaměstnanost

Vývoj nezaměstnanosti v USA byl po celé období nepříznivý. **Roční míra nezaměstnanosti sice kolísala v rámci jednotlivých cyklů, avšak v každém následujícím desetiletí byla její průměrná úroveň vyšší, o čemž svědčí údaje v následující tabulce.** V 70. letech dosáhla nejvyšší úrovně v roce 1975 a to 8,5% a v 80. letech pak v roce 1982 a to 9,7%.

USA: Nezaměstnanost v letech 1950-2004 (v %)							
1950-1954	1955-1959	1960-1964	1965-1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1984-1989
4	5	5,7	3,8	5,4	6,9	8,3	6,2
1971-1980	1981-1990	1975	1982	1990	1991	1992	1993
6,4	7,1	8,5	9,7	5,5	6,7	7,3	7,2

1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
6,1 %	5,6 %	5,4 %	4,9 %	4,5 %	4,2 %	4 %	4,6%	6%	6,3%

Pramen: OECD Economic Outlook, June 2002, Paris 2002

Ve srovnání s ostatními tržními ekonomikami byla míra nezaměstnanosti v USA až do 80. let vyšší. Teprve v 80. letech se míra nezaměstnanosti v těchto zemích mimo Japonska začala zvyšovat na americkou úroveň a koncem dekády ji dokonce v řadě případů předstihla. Hlavním faktorem rozdílů v pohybu zaměstnanosti byly až do poloviny 70. let difference v tempích ekonomického růstu. Na rozdílný vývoj nezaměstnanosti měla nadále již od konce 40. let vliv hospodářská politika některých západoevropských zemí, která byla s větší intenzitou zaměřena na potlačování nezaměstnanosti než hospodářská politika USA.

V průběhu 2. poloviny 70. let a i během 80. let prokázala sama americká ekonomika značnou schopnost pohlcovat volné pracovní síly a působit tak proti růstu nezaměstnanosti. V tomto období, kdy v USA rostla zaměstnanost průměrným ročním tempem růstu 1,8%, se začal dále zhoršovat dlouhodobě stagnující trend produktivity práce.

Počátkem 90. let procházela ekonomika USA obdobím recese. Ve srovnání s počátkem 80. let však nebyl v tomto období hlavním problémem vývoj inflace, ale především ekonomická stagnace a chronická nezaměstnanost. Tyto problémy hospodářská politika Georga Bushe nedokázala řešit.

Oživení americké ekonomiky po roce 1991 nebylo poprvé od 2. světové války doprovázeno významnějším nárůstem zaměstnaných. Zaměstnavatelé značně vážali s vytvářením nových pracovních míst a při uspokojování rostoucí poptávky dávali přednost spíše snižování zásob, růstu přesčasů a produktivity práce. V roce 1992 zvítězili v USA demokraté. Nástup Billa Clintona do prezidentského úřadu v roce 1993 potvrdil dlouhodobé pragmatické tendence hospodářské politiky USA. Clintonova politika je kompromisem mezi tradičním nekeynesiánstvím a jeho nekonzervativní alternativou. To se projevuje zejména ve využívání fiskální politiky k obnově vyváženého růstu a strukturálních změn s jistými prvky sociálně motivovaného přerozdělování připomínající variantu státu blahobytu 60. let (např. větší sociálně motivované přerozdělování národního důchodu.). **Jedním z hlavních aktuálních úkolů Clintonova programu se stal rychlejší ekonomický růst umožňující přechod od oživení k trvalejší konjunktúře a snížení nezaměstnanosti**

Clinton nastoupil v období počínající konjunktury. **Ekonomický vzestup v 90. letech byl výrazně podpořen silnými investicemi včetně zahraničních, nástupem moderních technologií a opět se zvyšujícím tempem růstu produktivity.** Prezident pochopil a zdůraznil zvláště klíčový význam lidského kapitálu v nové etapě vývoje a všestranně podporoval proces vzdělání a odborné přípravy. Sociální výdaje, i při zachování jejich významu v korekci nepříznivých výsledků ekonomického vývoje, změnily během 90. let zčásti své postavení. Clinton na jedné straně odmítl pokračovat v **mechanických škrtech sociálních výdajů a vyslovoval se, zvláště krátce po svém vstupu do úřadu, pro zachování minimálních sociálních jistot středních a nižších tříd.** Byly také postupně

preferovány ty výdaje, které měly spíše přispět ke snížení závislosti některých vrstev na sociální výpomoci a integrovat větší počet jejich příjemců do pracovního procesu (jde zejména o výdaje na vzdělání a tvorbu nových pracovních míst v podnicích). Celkově příznivý obraz ekonomiky a hospodářské politiky USA narušují některé **negativní jevy**, které jsou považovány za nutnou daň pozitivnímu vývoji: např. zvýšení zaměstnanosti se nepříznivě **odráží v sociálně psychické oblasti**. Vzrostla zaměstnanost žen s nedospělými dětmi. 1/3 Američanů pracuje více než 40 hodin týdně. Od roku 1975 o 20% poklesl počet hodin volného času. Růst příjmů a životní úroveň je potom vykoupen zvýšenou intenzitou práce (často dvojnásobným zaměstnáním), stresem a nedostatkem sociální komunikace mezi lidmi.

Míra nezaměstnanosti měla zprvu tendenci vzrůstat. polovina 90. let je však charakterizovatelná prudkým růstem investic mající za cíl zvýšit úroveň produktivity práce a tím i konkurenceschopnost produkce. Nešlo ovšem jen o klasické investice do techniky a technologií, ale především o **investice do lidského kapitálu. Značné prostředky byly určeny na rekvalifikaci více než 2 milionů lidí. Díky tomu se míra nezaměstnanosti v polovině 90. let zastavila na cca 5,5% a neměla tendenci vzrůstat, neboť právě v polovině 90. let dochází k nástupu konjunktury. Výrobní kapacity začaly být používány z více než 80%. Produktivita práce rostla tempem přesahující více než 6% ročně.**

Nezaměstnanost poklesla ze 7,5% (1992) na 4% v roce 2000. Podobné hodnoty byly naposledy zaznamenány na přelomu 60. a 70. let. Nezaměstnanost se o polovinu snížila i u problémových skupin Afroameričanů a Hispánců. **Nízká nezaměstnanost byla nepochybně vyvolána výrazným růstem HDP.** Při pozitivním vývoji inflace došlo i k poklesu ukazatele přirozené míry nezaměstnanosti. **Svoji úlohu sehrály, mimo celkově méně regulovaného a tedy flexibilního amerického pracovního trhu, i demografické změny ve struktuře pracovní síly, které údajně zvětšily vlivem stárnutí populace podíl starších pracovníků, v jejichž kategorii je obvykle nižší míra nezaměstnanosti.**

V oblasti kvality pracovní síly byl kladen důraz na rozvoj vzdělání a odborné přípravy, jež měli klíčový vliv na ekonomický proces. Zdá se, že tato opatření administrativy podpořila nárůst kvalifikace a tedy i flexibility pracovní síly. Kroky administrativy vedly na jedné straně k sociální diferenciaci, která však i působila jako potřebný stimul pracovníků a podporovala jejich mobilitu a přizpůsobivost poptávce pracovního trhu. Na druhé straně se administrativní snažila v souladu s původními záměry obhajovat status nižších tříd a osob s nižší kvalifikací, mimo jiné i opakovaným zvýšením minimálních mezd.

Lze konstatovat, že ve vývoji americké ekonomiky v době úřadu prezidenta Clintona postupně převládaly pozitivní výsledky jak v oblasti ekonomické, tak i sociální. Ekonomika dosahovala většinou lepších parametrů, než za působení Clintonových předchůdců.

Spojené státy dovršily v roce 2000 jednu z nejúspěšnějších fází ekonomického vývoje ve své historii. Závěr tohoto roku byl současně obdobím prezidentských voleb, kdy definitivně skončil mandát demokrata Billa Clintona. Na počátku roku 2001 se po těsném vítězství ujal úřadu republikán George Bush junior. Republikánská administrativní nastoupila v době oslabení konjunktury, k němuž došlo po rekordním desetiletém vzestupu.

V roce 2001 došlo k recesi. USA zaznamenaly v prvních dvou letech Bushovy vlády následující vývoj:

- Po několika letech stabilního ekonomického růstu zaznamenaly Spojené státy čistý úbytek pracovních míst v letech 2001 – 2002 po předchozím zvýšení o 5 milionů pracovních míst v letech 1999 a 2000.
- Ačkoliv recese oficiálně skončila v roce 2001, míra nezaměstnanosti se zvyšovala po celý rok 2002 až nakonec dosáhla úrovně **6 %** koncem roku. V prosinci 2001 to bylo 5,7 %, zatímco v prosinci 2000 **3,9 %**.

Bushova administrativa slibovala vytvoření 229 tisíc nových pracovních příležitostí v soukromém sektoru (což stále nic nemění na faktu, že za dobu jeho úřadování došlo v tomto sektoru k poklesu). Ale při bližším zkoumání se ukazuje, že radost byla předčasná: 147 tisíc nových pracovních příležitostí, neboli 76 % je v sektoru neobchodovatelných služeb.

Amerika zřejmě ztratila schopnost vytvořit vysoce produktivní profese s vysokou přídavnou hodnotou v takovém odvětví výroby a služeb, které lze úspěšně exportovat za hranice. Zpráva statistického úřadu uvádí, že v letech 2000-2004 klesl počet zaměstnanců u šesti hlavních počítačových a technických profesí o 221 tisíc. Bushova ekonomika zaznamenala ztrátu 2,8 milionu pracovních příležitostí ve výrobě, zvýšení nezaměstnanosti o 1,2 %.

Tento rok v lednu se tempo růstu nových pracovních míst ve Spojených státech zrychlilo, přesto zůstalo pod očekáváním. V USA vzniklo v lednu 146 000 nových pracovních míst, tedy více než v prosinci, kdy to bylo jen 133 000. Míra nezaměstnanosti klesla na 5,2 %, což je o 1,1 % méně než během posledního vrcholu v červnu 2003. Tehdy dosáhla míra nezaměstnanosti 6,3 %. Podle prohlášení Federálního rezervního systému (FED), který plní funkci americké centrální banky. Počet nezaměstnaných a částečně zaměstnaných osob vzrostl o 31 % během úřadování George Bushe juniora. Tzn. z 10,6 milionů na 13,9 milionů.

Struktura NH

Více než 70% HDP vzniká v současné době v USA ve službách, následuje průmysl s asi 28%, na zemědělství připadají necelá 2%. Dominantní postavení služeb ve výrobě i zaměstnanosti představuje ve Spojených státech atribut tzv. postindustriální společnosti.

Politika zaměstnanosti

V 90. letech usměřňovalo ministerstvo práce další vývoj služeb zaměstnanosti z několika důležitých aspektů. V roce 1993 schválil Kongres změny zákona o sociálním zabezpečení, které požaduje, aby si každý stát vybudoval vlastní systém služeb pracovního profilování a znovuzaměstnání (WPRS). Znamenalo to absolvovat základní tři kroky:

1. včasnou identifikaci klientů pojištění pro případ nezaměstnanosti, které se nejvíce blíží k vyčerpání svého nároku na dávky,
2. poskytování služeb k znovuzaměstnání těchto lidí
3. shromažďování informací o výsledcích prověrek trvajících platnosti nároku na dávky a informací k usnadnění hodnocení.

Byla to **první velká změna federálního zákona za poslední dekádu**, která rozšířila požadavky na klienty pojištění pro případ nezaměstnanosti, tj. aby se účastnili akcí služeb pro znovuzaměstnání.

Správa Ministerstva práce pro zaměstnanost a odbornou přípravu (ETA) hrála klíčovou roli při sponzorování vývoje informačních systémů, využívaných v polovině 90. let. Nyní jsou

státní systémy integrovány v celostátním měřítku, formou Americké banky pracovních míst (AJB) a Americké banky talentů (ATB).

Ministerstvo práce (DOL – Department of Labour) ustavilo **pracovní skupinu tvořenou ze zástupců států i federální správy, která v roce 1994 vypracovala „pracovní plán revitalizace služeb zaměstnanosti“**. Tím bylo identifikováno několik klíčových prvků, které byly později začleněny do následných akcí při reformě veřejné služby zaměstnanosti, včetně rozvoje center služeb z jednoho místa. **Plán se vyslovil pro třívrstvý přístup k poskytování služeb, v závislosti na potřebách klientů** (svépomoc, základní intervence ze strany personálu a intenzivní služby) a pro potřebu monitorovat „spokojenost zákazníka“ a zdokonalovat zprostředkovatelské služby, vybavení místních úřadů, školení personálu, spolupráci mezi vedením a zaměstnanci, spolupráci s dalšími agenturami a propagaci. V roce 1994 udělilo ministerstvo práce šesti státům granty na přípravu anebo zavedení center služeb z jednoho místa. V nich mělo být společně provozováno minimálně **šest programů ministerstva práce**: služby zaměstnanosti, pojištění pro případ nezaměstnanosti, dva programy odborné přípravy, program komunitních služeb zaměstnanosti pro seniory a služby pro válečné veterány. Byla poskytnuta řada dalších grantů na ověřování inovací a podporu školení personálu. Následně pak dostaly všechny státy realizační granty. Kolem poloviny roku 1998 měla (kromě stále klesající menšiny) veškerá pracovní síla v USA přístup k centru služeb z jednoho místa.

V roce **1998 byl schválen zákon o investicích do pracovní síly (WIA)**. Tento zákon představuje první rozsáhlou legislativní reformu systému služeb zaměstnanosti a odborné přípravy v USA za posledních 15 let. Jeho hlavním záměrem byla kodifikace programů, služeb a správních struktur pro služby poskytované z jednoho místa, mezi nimiž pak ústřední roli jako primární zdroj hledání pracovních míst hraje veřejná služba zaměstnanosti. WIA však nezměnil kompetence, pokud jde o převážnou část služeb z jednoho místa, které jsou rozděleny mezi stát a místní orgány.

- **Výplata dávek:** služby pojištění v nezaměstnanosti financované podle zákona o sociálním pojištění jsou *spravovány orgány jednotlivých států a poskytovány státními zaměstnanci, jejichž služební poměr odpovídá federálním pravidlům* (zásluhový systém).
- **Zprostředkování práce:** služby Úřadu práce financované dle Wagner-Peyserova zákona jsou *spravovány orgány států a poskytovány státními zaměstnanci, jejichž služební poměr odpovídá federálním pravidlům, s výjimkou států Colorado, Massachusetts a Michigan, kde probíhají demonstrační* (tj. experimentální) programy využívající jiných systémů poskytování těchto služeb. Clintonovu éru poznamenala tržní konkurence jako prostředek transformace veřejných programů. Poskytování služeb zaměstnanosti se stalo bitevním polem.
- **Vzdělávání:** činnosti umístěných uchazečů a vzdělávání (základní, intenzivní a školicí služby) pro dospělé, trvale propuštěné pracovníky a mladé lidi, financované podle zákona WIA, jsou *spravovány tzv. místními radami a poskytovány veřejnoprávními i soukromými organizacemi*. Dle WIA rozdělují jednotlivé státy federální prostředky na odborné vzdělávání pro dospělé, trvale propuštěné a mladé pracovníky místním radám (o nichž pojednáváme níže) a místní rady rozhodují o nakládání s těmito prostředky. Naproti tomu orgány státu zůstávají odpovědné za hospodaření s federálními účelovými dotacemi na činnost úřadů práce a programy pojištění v nezaměstnanosti.

Celkově můžeme konstatovat, že federální vláda reagovala vcelku aktivně na posun v politickém myšlení, který stál za zprávou Hlavního účetního úřadu. **Zvýšila roli federální správy v řízení služeb zaměstnanosti především řadou specifických federálních iniciativ, zahájených v první polovině 90. let.** Ovšem podle zákona o investicích do pracovní síly si

státy zachovávají celkovou pravomoc nad řízením služeb zaměstnanosti, kterou nabyly v roce 1982 a získávají dokonce větší volnost při realizaci federálních center služeb z jednoho místa i iniciativ v rámci služeb profilování pracovníků a jejich znovuzaměstnání (WPRS). Názory na základní cíle služeb zaměstnanosti se mezi jednotlivými státy nepochybně dále liší a je možné, že nebylo dosaženo žádného většího pokroku v otázkách, jako je jednotnost praxe v poskytování statistických údajů nebo omezení rozdílů ve výkonnosti, zjištěných způsobem, o nichž referuje zpráva Hlavního účetního úřadu z roku 1991.

Aktivní programy:

Veřejné služby zaměstnanosti a správa. Zahrnují služby jako jsou např.: zařazování pracovníků do pracovního procesu, poskytování dávek v nezaměstnanosti a doporučování lidem, kteří hledají práci, vhodné programy trhu práce.

Odborný výcvik na trhu práce je rozdělen do dvou kategorií:

- a) výdaje na pracovní a pomocná školení pro nezaměstnané
- b) školení pro dospělé osoby

Opatření pro mladistvé zahrnuje:

- a) školící a zaměstnanecké programy určené pro mladé nezaměstnané
- b) učňovské programy pro ty, kteří právě opustili školu, tyto programy nejsou pro nezaměstnané

Subvencovaná zaměstnání jsou rozdělena do 3 kategorií:

- a) *subvence pro přijetí do práce, tj. dotace zaměstnavatelům soukromého sektoru, aby je podpořili v přijímání nezaměstnaných pracovníků*
- b) *pomoc nezaměstnaným osobám, kteří začínají s podnikáním*
- c) *přímá tvorba pracovních míst pro nezaměstnané osoby ve veřejných nebo neziskových sektorech*

Opatření pro postižené zahrnuje jak reintegraci do zaměstnání – školení a související opatření, která způsobují, že postižené osoby jsou více zaměstnatelné – a chráněné pracovní programy, které přímo zaměstnávají postižené osoby.

Pasivní programy:

- dávky v nezaměstnanosti
- platby pro předčasné odchody do důchodu

Hlavní programy aktivní politiky zaměstnanosti zajišťují odborný výcvik cílovým skupinám a trh práce poskytuje spoustu možností lidem, kteří hledají práci. Nicméně aktivní politika zaměstnanosti nehraje na trhu práce ve Spojených státech dominantní roli.

Specifické pracovní pobídky¹

Pracovníci, kteří často mění zaměstnání a kteří mají minimální možnosti na trhu práce, mají často největší potíže s pobíráním podpory v nezaměstnanosti. Programy NELP jsou určeny pro potřeby těchto a dalších specifických skupin pracovníků, kterým je neprávem odepírán přístup do systému pojištění v nezaměstnanosti.

Programy NELP jsou určeny pro následující skupiny:

1. pracovníci s nízkým příjmem

¹ <http://www.nelp.org/ui/initiatives/index.cfm> - national employment law projects

2. částečně a dočasně zaměstnaní pracovníci
3. ženy, pozůstalí, lidé pečující o děti, starší nebo nemocné členy rodiny
4. dlouhodobě nezaměstnaní
5. imigranti

Právě imigranti jsou v posledních letech hodně spojováni s růstem zaměstnanosti. Mezi lety 1996 a 2003, když celková zaměstnanost vzrostla o 11 milionů, tak tento nárůst z 58 % tvořili imigranti.

Osídlení imigrantů ve Spojených státech není rovnoměrné, ale imigranti jsou soustředěni do určitých států a měst. V roce 2000, 59 % cizinců žilo v následujících státech: Kalifornie, New York, Texas a Florida.

Přehled systému pojištění v nezaměstnanosti v USA

Jde o týdenní dávky pracovníkům, kteří byli propuštěni ze zaměstnání a nemohou najít práci. Výši dávek a požadavky, kterým je třeba vyhovět, stanoví jednotlivé státy. Hradí se z daní, které platí zaměstnavatelé. Potřebnost nikdo nemusí prokazovat.

System pojištění v nezaměstnanosti v USA byl zřízen **zákonem o sociálním pojištění z roku 1935.3)** Tento zákon stanovil základní rámec **partnerství mezi federací a jednotlivými státy, který zůstává v platnosti dodnes. Obvykle každý stát zavádí a spravuje vlastní systém pojištění v nezaměstnanosti, i když v souladu s určitými federálními směrnici a požadavky.** Původně existovalo pouze 12 federálních požadavků, většinou zaměřených na zajištění platební schopnosti systému a na to, že systém bude sloužit pouze nezaměstnaným a bude respektovat jejich práva. **Od 80. let začaly být orgánům sociálního pojištění jednotlivých států ukládány konkrétnější úkoly.** Nejvýznamnější z nich je požadavek na kontrolu hledání zaměstnání v programu tzv. prodlouženého pobírání dávek (Extended Benefits Program), který prodlužuje dobu, po kterou mohou jednotlivci pobírat dávky ve státech, kde míra nezaměstnanosti překračuje určitou hranici, a požadavek na pracovní profilování s cílem určit, kteří uchazeči potřebují intenzivější služby zaměstnanosti. Dalším významným aspektem partnerství mezi federální a státní úrovní **je vztah mezi systémy pojištění a federálním úřadem práce (Employment Service – ES). Základní služby poskytované sdruženým systémem zahrnují informace o nárokování dávek v nezaměstnanosti, pomoc při hledání zaměstnání a další služby pro uchazeče o zaměstnání.** Navíc je úkolem nového systému služeb z jednoho místa pomáhat při ověřování požadavků systému pojištění v nezaměstnanosti na pracovní schopnost uchazeče, jejich připravenost k nástupu do práce a na hledání zaměstnání. Systém se zejména zaměřuje na skupiny obtížně umístitelných uchazečů, např. starší pracovníci, osoby trvale propuštěné.

Rozdíl mezi podporou v nezaměstnanosti a příjmem z výdělečné činnosti je relativně vysoký. Neexistuje žádný federální program zabezpečení nezaměstnaných. Kritéria pro poskytování podpory, její výše a další pravidla se mezi jednotlivými státy liší. V průměru nahrazují státy asi 36 % agregované ztráty výdělků z důvodu nezaměstnanosti. Tyto podpory se poskytují po relativně krátkou dobu (26 týdnů).

Reforma sociálního zabezpečení

Prezident Clinton při nástupu do funkce přislíbil provést reformu systému sociálního zabezpečení tak, aby fungoval jako efektivní záchranná síť podporující práci a rodiny spíše než jako nástraha zachycující chudé rodiny do dlouhodobé závislosti. Za současného systému

se někteří lidé stali dlouhodobými příjemci dávek sociální péče, ačkoli více než třetina všech žen, které kdy pobíraly dávky sociální péče, je nepobírala déle než 2 roky a jedna čtvrtina z nich je pobírala po dobu více jak 10 let. Stručně řečeno, stávající systém, soc. zabezpečení obsahuje silně demotivující prvky k práci a zvyhodňuje dlouhodobé pobírání dávek.

Základem všech opatření vlády zaměřených ne menší redistribuci příjmů je snaha zvýšit motivaci pracovat. Tato opatření jsou také konstruována tak, aby zajistila, že ti, kteří chtějí pracovat, budou moci žít nad hranicí chudoby.

V roce 1996 byla v souvislosti s tlakem na změny fiskální politiky ze strany republikánů provedena sociální reforma, jež omezila některé transfery obyvatelstvu (poukázky na jídlo, podpory svobodným matkám, imigrantům atd.). Tím se vytvořila motivace obyvatel hledat práci jako alternativu sociální pomoci. Společně s mobilizací kvalifikačního růstu byla tedy jedním z prvků podporujících nízkou nezaměstnanost USA ve druhé polovině 90. let. Tato reforma zahrnuje novou odpovědnost státu a nové ustanovení týkající se péče o děti. Skládá se z následujících částí:²

1. Sociální péče: přechod do zaměstnání
2. Podpora zodpovědnosti – vymáhání rodičovských příspěvků
3. Opatření pro mladé rodiče
4. Změny v dříve zamítnutých zákonech
5. Navrzení budoucích změn

Vládní návrh reformy se zaměřuje na to, aby příjemci sociálních dávek mohli získávat dovednosti potřebné k nalezení zaměstnání a aby došlo k eliminaci dlouhodobé závislosti na sociálních dávkách. Podle vládního návrhu ti příjemci, kteří jsou způsobilí pracovat, musí začít hledat zaměstnání a v případě, že jim bude nabídnuto, ho i přijmou. Pro ty, kteří nejdou schopni pracovat, bude poskytnuta podpora, výcvik a pomoc při hledání zaměstnání v okamžiku, kdy budou schopni jej vykonávat. Každý dospělý příjemce sociálních dávek si bude muset vytvořit vlastní plán zaměstnanosti, aby se zajistilo, že začne pracovat, jak nejrychleji to bude možné. **Program bude znevýhodňovat rodiče mladší 18 let, kteří v případě, že budou žádat o sociální platby, nebudou moci zakládat nezávislé domácnosti. Místo toho jim bude poskytnuta pomoc, aby dokončili vzdělání. Program se také zaměřuje na prevence těhotenství mladistvých a zvýšení rodičovské odpovědnosti.**

Federální vláda přistupuje k problému sociálního zabezpečení velmi zodpovědně, vědoma si jeho důležitosti. Již během prvních dvou let umožnila uskutečnit reformu sociálního zabezpečení 24 států USA, což je historicky největší číslo.

Federální daně

Už v roce 1902 sbírala vláda velkou část svých příjmů z daní na alkoholické nápoje. Federální vláda neměla oprávnění vybírat důchodové daně. Výsledkem bylo, že celkové federální příjmy v roce 1902 byly jen 653 milionů \$. To vše se změnilo. **Šestnáctý dodatek Ústavy USA z roku 1915 dal federální vládě oprávnění vybírat důchodové daně.** Nyní jen v této formě vybere pře 1 bilion \$.

Složení federálních daní v roce 2004³:

1. příspěvky na sociální zabezpečení 39%

² <http://usinfo.state.gov/journals/itsv/0197/ijse/bill.htm>

³ Zdroj: Úřad řízení a rozpočtu, 2004 (Office of management ad budget)

2. důchodová daň fyzických osob 43%
3. důchodová daň právnických osob 10,1 %
4. ostatní daně 4,2%
5. spotřební daně 3,7%

Příspěvky na sociální zabezpečení jsou druhým největším zdrojem federálních příjmů. Lidé nyní pracující odvádějí část svých výdělků osobám v starobním důchodu právě těmito příspěvky. Provádějí se jako povinné srážky z platu. **V roce 2001 platil každý pracovník 7,65% svého platu na sociální zabezpečení a zaměstnavatelé přispívali stejnou částkou.** Výsledkem bylo, že federální vláda vybrala více než 700 miliard \$.

Složení federálních daní v USA – projekce

Fiskální rok (odhady)	Daň z příjmu fyzických osob	Daň z příjmu právnických osob	Sociální pojištění	Spotřební daň	Ostatní
2005	43,5	11	37,7	3,6	4,1
2006	44,4	10,1	37,6	3,5	4,4
2007	45,7	9,8	37	3,3	4,3
2008	46,6	9,7	36,4	3,1	4,2
2009	47	9,5	36,2	3,1	4,2
2010	48	9,1	36	2,9	3,9

Spojené státy během času silně investovaly do lidského kapitálu. V roce 1940 měl jen jeden z 20 mladých Američanů vysokoškolské vzdělání, dnes ho má přes 30 % mladých Američanů. Míra středoškolského vzdělání skočila ve stejném období z 38 % na více jak 85 %. Vláda také reguluje použití pracovních zdrojů ve výrobním procesu. Ve Spojených státech pomáhají zákony o dětské práci a povinná školní docházka bránit vykořisťování nezletilých dětí.

Průměrná a minimální mzda

Data jsou brána ze 116 velkoměstských aglomerací, 233 okresů a 68 měst, to vše s populací 250 000 a více.

Důchodová nerovnost ve Spojených státech se zvyšuje již po několik desetiletí. Koncem sedmdesátých let mělo nejbohatších 20 % domácností průměrný příjem 7,4 krát vyšší než nejchudších 20 %. Do konce devadesátých let byl tento příjem vyšší téměř 10 krát

Průměrný roční příjem v USA (2003, v \$) ⁴					
Alabama	37 255	Kentucky	36 936	Severní Dakota	40 410
Aljaška	51 837	Louisiana	33 507	Ohio	43 520
Arizona	41 166	Maine	37 113	Oklahoma	35 902
Arkansas	32 002	Maryland	52 314	Oragon	41 638
Kalifornie	49 300	Massachusetts	50 955	Pensylvánie	42 933
Kolorado	49 940	Michigan	45 022	Rhode Island	44 711
Connecticut	54 965	Minnesota	52 823	Jižní Carolina	38 479
Delaware	49 019	Mississippi	32 728	Jižní Dakota	39 522
D.C.	45 044	Missouri	43 762	Tennessee	37 523
Florida	38 972	Montana	34 108	Texas	39 271
Georgia	42 438	Nebraska	43 974	Utah	49 275
Hawai	41 834	Nevada	45 184	Vermont	43 261
Idaho	42 372	New Hampshire	55 567	Virginie	54 783
Illinois	45 153	New Jersey	56 045	Washington	47 508
Indiana	42 425	New Mexiko	35 105	Západní Virginie	32 763
Iowa	41 384	New York	42 788	Wisconsin	46 269
Kansas	44 232	Severní Carolina	37 279	Wyoming	42 555

Současná **minimální mzda** je ve Spojených státech 5,15 \$ za hodinu. Poskytování federální minimální mzdy je zahrnuto v FLSA⁵. Spousta států v USA má také zákony o minimální mzdě. V případech, kdy zaměstnanec podléhá jak zákonům o státní, tak federální minimální mzdě, má oprávnění přijmout vyšší ze dvou minimálních mezd.

Existuje spousta **výjimek ohledně poskytování minimální mzdy**. Např.: postižení občané, studenti pracující na plný úvazek nebo mladí lidé pod 20 let.

Program pro studenty pracující na plný úvazek: Je určen pro studenty pracující v maloobchodech, zemědělství, na vysokých školách či univerzitách. Zaměstnavatel, který najímá tyto studenty, může od Ministerstva práce získat osvědčení, které umožňuje studentům pobírat minimálně 85 % minimální mzdy. Osvědčení také omezuje počet hodin, které student může odpracovat. V tomto případě se jedná o maximálně 8 hodin denně, maximálně 20 hodin týdně během školního roku a 40 hodin týdně mimo školní rok.

Minimální mzda v USA (na hodinu)					
Alabama	None	Kentucky	\$5.15	Severní Dakota	\$5.15
Aljaška	\$7.15	Louisiana	None	Ohio	\$4.25
Arizona	None	Maine	\$6.35	Oklahoma	\$5.15
Arkansas	\$5.15	Maryland	\$5.15	Oragon	\$7.25
Kalifornie	\$6.75	Massachusetts	\$6.75	Pensylvánie	\$5.15
Kolorado	\$5.15	Michigan	\$5.15	Rhode Island	\$6.75
Connecticut	\$7.10	Minnesota	\$5.15	Jižní Carolina	None
Delaware	\$6.15	Mississippi	None	Jižní Dakota	\$5.15
D.C.	\$6.60	Missouri	\$5.15	Tennessee	None
Florida	\$6.15	Montana	\$5.15	Texas	\$5.15
Georgia	\$5.15	Nebraska	\$5.15	Utah	\$5.15

⁴ www.census.gov/hhes/income/hisinc/h08.html

⁵ Fair Labor Standards Act

Hawai	\$6.25	Nevada	\$5.15	Vermont	\$7.00
Idaho	\$5.15	New Hampshire	\$5.15	Virginia	\$5.15
Illinois	\$6.50	New Jersey	\$5.15	Washington	\$7.35
Indiana	\$5.15	New Mexiko	\$5.15	Západní Virginia	\$5.15
Iowa	\$5.15	New York	\$6.00	Wiskonsin	\$5.15
Kansas	\$2.65	Severní Carolina	\$5.15	Wyoming	\$5.15

Pramen: Department of Labor

Mobilita v USA

Rozhodujícím faktorem úspěšné tvorby nových pracovních příležitostí v USA je pružnost a mobilita pracovních sil. **Jedním z typických rysů pružnosti Američanů, pokud jde o hledání nového místa, je ochota přijmout méně placené zaměstnání ve srovnání s předchozím. Pracující v USA jsou zvyklí měnit zaměstnání mnohem častěji než pracující v Evropě. O pracovní mobilitě USA svědčí například také jejich relativně malý podíl dlouhodobě nezaměstnaných.**

Obecně lze říci, že větší pružnost pracovních sil ve srovnání s Evropou vychází z velké části z odlišné životní filozofie. V Američanech je zakořeněn určitý druh svobody, sebedůvěra sama v sebe a podnikatelský duch, který je znát ve všech oblastech ekonomické aktivity.

Lze konstatovat, že ve vývoji americké ekonomiky v době úřadu prezidenta Clintona postupně převládly pozitivní výsledky jak v oblasti ekonomické, tak i sociální. Ekonomika dosahovala většinou lepších parametrů, než za působení Clintonových předchůdců.

Nezaměstnanost poklesla ze 7,5% (1992) na 4% v roce 2000. Podobné hodnoty byly naposledy zaznamenány na přelomu 60. a 70. let. Nezaměstnanost se o polovinu snížila i u problémových skupin, a to Afroameričanů a Hispánců.

Spojené státy zaznamenaly, alespoň podle statistik, příznivý vývoj v sociální oblasti. Bylo vytvořeno 22 milionů pracovních míst (248 tisíc měsíčně). To je nejvíce ve srovnání s kteroukoliv předchozí administrativou. Odrazem této situace je zmíněná nízká nezaměstnanost. Dvacet milionů těchto míst bylo v soukromém sektoru, z toho 17,6 milionu v malých firmách. Pracovní trh USA je považován za velmi pružný a plní v ekonomice významnou úlohu.